

Den belysande

Fritänkaren

Nr. 150 September 2006

Fjortonde årgångens nummer 9.

Innehåll :

Jung Changs nya bok	2
Ur ett samtal mellan Peter Tjajkovskij och hans bror Modest	3
Två filmer	4
Det senaste i Shakespearedebatten	5
Den senaste refuseringsomgången	5
Ahasverus minnen, del 61	6
Kalender, september 2006	8
Succéresan, del 4 : <i>Mera grekiska chocker</i>	8
Dröjsmålsresan, del 13 : <i>Lorella (1)</i>	11
Konferensresan, del 1 : <i>44 timmar från Göteborg till Manali</i>	12
Jubileumsresan, del 8: <i>Korsvägen till Darjeeling - det plomberade tåget</i>	14
Lycklig resa med komplikationer, del 10: <i>Krisen i Sumdo</i>	16
Regnflykten, del 20 : <i>Resans höjdpunkt - hundliv i Hundar</i>	18

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionslut för detta nummer : 31.8.2006

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 171

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>

www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Jung Changs nya bok

För femton år sedan utkom hennes gamla, som då väckte genljud över hela världen genom sin inträngande dokumentära skildring och analys av tre generationers faktiska upplevelser av Kinas alla traumatiska kataklysmor under 1900-talet med oöverskådliga mänskliga tragedier i släptåg över hela Kina, som framför stämplade författarinnans morföräldrars och föräldrars liv. Boken hette "Vilda svanar", för några år sedan lovade Jung Chang att berätta sanningen om Mao Tse Tung, hans liv och karriär, och det är det som hon nu har gjort i boken "Mao", som kanske är vårt årtusendes hittills mest outhärdliga bok.

Ändå håller den sig konsekvent till sanningen hela vägen igenom, vilket framgår av bokens omfattande källförteckning, då i stort sett hela boken bara bygger på autentiska intervjuer med folk som själva var med.

Boken håller sig strikt till Maos egen personlighet och motiveringar, den är att ställa jämsides med Alan Bullocks stora Hitler-biografi och Deutschers fasansfulla Stalin-biografi, och ändå är Jung Changs Mao-biografi så fruktansvärt mycket värre. Det framgår med ofrånkomlig övertydlighet att Mao från början av sitt liv bara var inriktad på att förstöra så mycket som möjligt av den värld han levde i, vilket då huvudsakligen var Kina med dess årtusenden av kulturhistoria och samhällsbyggnad. Han byggde hela sin karriär på våld, han njöt av våld och av att se andra människor plågas så mycket och så långsamt som möjligt, denna obegränsade systematisering av våldet som oavvisligt maktspråk var hela hans *drive* i livet, hans verktyg för att främja sig själv och ständigt öka sin makt, och med sin osedvanliga begåvning för realpolitik lyckades han förvandla hela Kinas samhälle och folk till ingenting annat än ett ofelbart totalitärt terrornäste, där man bara kunde överleva genom att trampa på och förgöra, ange och mörda andra, ej sällan för att äta upp dem under sådana tider då Maos maktpraxis innebar att all mat exporterades så att kineserna fick svälta. Han sade rent ut och inte bara en gång: "Vi är beredda att offra 300 miljoner kineser för världsrevolutionen." Det var då halva Kinas befolkning. "Vad är att världskrig? Det är inte värre än att folk dör. Det har hänt åtskilliga gånger i Kinas historia att halva folket fått stryka med. Det är bäst om halva befolkningen stryker med, näst bäst om åtminstone en tredjedel gör det...."

Och denne man, denne tidernas värste diktator och folkmördare, som har lämnat en säkerställd statistik om minst 70 miljoner offer för sina politiska metoder, hyllades av Jean-Paul Sartre och andra vänsterintellektuella världen över under 60-talet som världens mest upplysta ledare... medan Kinas regerande kommunistparti ännu idag odlar Maokulten och fortsätter regera enligt Maos våldsprinciper och totala etablerade förljugenhet, som bara går ut på att behålla makten genom att konsekvent föra folk bakom ljuset genom lögn och bekämpa allt motstånd och all kritik med hänsynslöst förtryck, censur och våldspraxis...

Ändå blir Jung Chang aldrig subjektiv i sin konsekvent outhärdliga dokumentär och analys av denne totalt egoistiske mans liv, som hävdade att det bästa han någonsin gjort under sitt 82-åriga liv var den 10-åriga kulturrevolutionens genomgripande förstörelse av all kultur i Kina, Tibet, Turkestan och Inre Mongoliet, de tre länder som Kina efter 1949 ockuperat enbart genom våldets nävrätt; utan objektiviteten förblir alltigenom fullständigt konsekvent med en saklig kyla som väcker kallsvettiga frossbrytningar. Boken är en för hela världen högst väsentlig uppgörelse med den största och värsta av 1900-talets diktaturer, som bara preludierades genom Lenins bolsjevikrevolutionens tioåriga interryska massakrer, Hitlers genomförande av andra världskriget med dess 20 miljoner döda och Stalins storebrorssamhälle med sig själv som oumkullrunkelig storebror med 63 miljoner av sina egna medborgares liv på sin egenhändigt frambringade totalitära stats samvete, genom vars system Mao lärde sig att göra detsamma men i mångdubbelt högre

skala, då hans folk kineserna var så väldigt många fler. Alla de terrormedel som brukades av Lenin, Hitler och Stalin för att fritt kunna terrorisera och mörda sina egna folk tog Mao vara på för att kunna bli den värsta diktatorn och mördaren av dem alla och som med sådan framgång lyckades skapa sin terroristiska stat, att den fortlever i Maos namn med honom som centrum för dess enda personkult ännu idag 30 år efter hans död.

Ur ett samtal mellan Peter Tjajkovskij och hans bror Modest.

Vår "Musikern"-dikt i förra numret föranledde följande kommentar från en läsare:

"Kan inte undgå att i denna dikt uppleva en parallell med Tjajkovskijs 6:e symfoni sista satsen. En nästan alltför rik förmåga att blanda tragik och skönhet i samma brygd, utan någon annan utväg än ett bittert slut, när musiken på slutet, bokstavligen sänker sig ned i graven..."

Apropå detta kan vi bidra till ytterligare belysande av fallet Tjajkovskij genom följande lilla stipulerade dialog mellan kompositören och hans bror efter den traumatiska skilsmässan från sin hustru:

Peter Tjajkovskij Rår jag för att jag älskar? Kan något stoppa kärleken? Om jag blir förälskad i en vacker människa oavsett kön, är det då mitt fel och något som jag kan styra och behärska? Är inte kärleken alltid som den orkanvind som aldrig kunde skilja åt Paolo och Francesca?

Modest Du är för blödig, Peter. Du faller ju för vem som helst. Du är alltför sentimental. Det är som en latent sjukdom som när som helst kan explodera i nya fatala utslag. Jag vill inte se dig i Nevan en gång till, Peter. Du får inte begå självmord eller sluta lika illa som Robert Schumann. Din musik är för god för det.

Peter Men hur kan jag då bota mig?

Modest Du kan inte bota dig. Det finns bara ett sätt. Du måste kuva dig själv och behärska dig till vilket pris som helst. Avstå från nära relationer. Din musik är viktigare. Utgjut dina känslor och din kärlek i musiken, så blir din kärlek aldrig självdestruktiv. Låt den leva men endast spirituellt. Låt den sjunga sig fri från köttet.

Peter Det är köttet som är problemet, inte kärleken.

Modest Om du bara kan kuva köttet kan du klara dig, och då kan ändå din kärlek leva. Älska så mycket och så innerligt du vill, men rör aldrig den älskade.

Peter Ingen risk. Efter min hustrus fall rör jag aldrig mer en kvinna.

Modest Det var inte ditt fel. Hon var sådan.

Peter Hur vet du det? Hur kan du vara så säker på att det inte var min kärlek som gjorde henne kroniskt hysterisk?

Modest Kvinnan är en komedi som alltid slutar i tragedi, och det behöver inte vara mannens fel. Faktum är att det sällan är det, vad han än gör. Du kan inte lastas för din hustrus nymfomani. Se vad det har blivit av henne. Är det ditt fel kanske att hon sätter alla sina nya barn med andra och olika män på barnhem?

Peter Hon kan inte sköta dem, men det är inte hennes fel.

Modest Det är det jag menar. Hon är fullkomligt ansvarslös, hon gör vad som helst och kan inte hållas ansvarig för sina handlingar, och samtidigt gör kvinnan anspråk på ofelbarhet och respektabilitet. Du hade otur, Peter. Du råkade ut för fel kvinna. Du blev bränd för livet och kan nu bara älska utan kvinnor. Det är bara musiken som kan rädda dig. Endast den kan hålla dig ren och rädda din själ. Glöm allting annat.

Peter Ju vackrare kärleken är, desto svårare blir det att ha normala relationer.
Modest Du kan relatera till hela världen genom din musik.
Peter Tack för din tröst, min käre broder. Jag vet inte hur jag skulle klara mig utan dig.
Modest Världen är ett enda eländes lidande, men vi två kan åtminstone hjälpa varandra stå ut med det. (*tröstar sin gråtande broder*)

Två filmer

Jacques-Yves Costeaus "*Den tysta världen*" från 1956 hör till filmhistoriens unika särfall av särskilda engångsföreteelser som aldrig kan upprepas, göras om, efterliknas eller ens kommas i närheten av, om de dock ej sällan bildat skola. Det var Louis Malle som stod för regissörskapet, och det är hans i särklass och avgjort bästa film. Det är den första undervattensfilmen men som sådan samtidigt en olidligt spännande thriller, en sensationell naturdokumentär (helt i klass med Walt Disneys bästa), en fest för ögat, mänskligt rörande (i synnerhet genom sköldpaddsskildringen framförd av en inföding) och överväldigande imponerande. Scenen med hajarna, där hajar angriper en förolyckad val och sjömännen ser sin chans att ta ut en makaber hämnd på dessa avskyvärda rovdjur, där hela sjömansskråets samlade vidskepelse, vrede och outtömliga kraft kommer till uttryck, som final på den gripande scenen om hur valungen förolyckades, som avslutande sekvens på den långa hisnande skildringen av delfinernas och valarnas eskort av forskningsfartyget, är helt i klass med det bästa som någonsin gjorts på film, alltså Hitchcocks mest halsbrytande sekvenser och annat sådant. En sådan film förblir outslitlig och aktuell för alltid.

En annan sådan klassisk film av hänförande skönhet, bländande teknisk briljans, strålande teater och magnifika scenuppvisningar, fastän den bara var i svartvitt, var den lika outslitliga "*Swing Time*" från 1936 (20 år tidigare) med Ginger Rodgers och Fred Astaire, när de stod på höjden av sin virtuositet. Återigen, som alltid när man ser sådana filmer, måste man fråga sig: vad hände, som gjorde att sådana filmer aldrig görs mera? Hur tappade mänskligheten greppet? Var kom filmhistorien av sig? Varför spårade allting ur? Hur kunde man glömma denna utomordentliga hantverksskicklighet? Var det bara andra världskriget, atombomben, och Kennedymordet? Eller var det för att rutinen tog överhanden? Blev det rent tekniska viktigare än det konstnärliga? Fred Astaire, som alltid dansade mot himlen, avlöstes av Gene Kelly, som bara dansade mot jorden, och efter det tog det slut.

Eller var det det, att Fred Astaire och Ginger Rodgers var så fenomenalt samspelade och passade varandra så perfekt som skräddarsydda partners som gjorde dem så oförlikneliga? Deras filmer handlar alltid om kärlek, men de tycks aldrig ha haft något förhållande – utom i själva dansen. Båda hade humor, ingen av dem var särskilt fager egentligen, medan båda hade ett fenomenalt sinne för både rytm och det musikaliska – det har sagts att ingen amerikansk sångare någonsin sjungit så rent som Fred Astaire, fastän han egentligen inte hade röst.

Många frågor, inga svar, men stor tacksamhet, för att de någonsin existerat och visar sig så slitstarka ännu 70 år efter att de arbetade tillsammans.

Det senaste i Shakespearedebatten

Denna börjar ta fart även i Sverige nu, och till hösten (20 oktober) utkommer på Bonniers en gedigen lunt på 780 sidor med utomordentligt detaljerade faktaundersökningar som i princip går ut på att gång på gång på nytt understryka troligheten i att Will Shaxsbeard (som han ibland stavas) inte skrev Shakespeare. Författarna till boken är Gösta Friberg och Helena Brodin, och de argumenterar för Earlen av Oxford som den verkliga Shakespeare, vars liv de undersökt och kartlagt i detalj med stöd av ett antal amerikanska forskare som Ogburn, Stritmatter och andra, som alla påvisat Oxfords betydelse för Shakespeareproduktionens tillkomst men som aldrig kunnat bevisa Oxford vara författaren. Boken begränsar sig till denna argumentering och tar endast parentetiskt upp William Stanleys eventuella roll i det hela, ägnar Bacon ännu mindre utrymme och Marlowe ingenting alls, utom att "han blev dödad i ett krogslagsmål". Det faktum att Oxford dog redan 1604 medan en tredjedel av pjäserna då ännu inte var skrivna utgör lika litet något problem för författarna som för deras amerikanska föregångsmän, som alla hävdar att Oxford skrev alla Shakespeares verk redan under 1570- och 80-talet utan att ett spår av bevis för denna teori kan uppdragas. Efter att ha gått igenom det 780-sidiga materialet är *Fritänkaren* böjd för att avfärda verket som ett visserligen mycket intressant forskningsresultat som är nog så spännande att läsa men som i princip stirrar sig blint på endast ett träd i skogen som om det inte fanns några andra.

Den senaste refuseringsomgången

Det hör till saken numera när man kommer hem från en resa att brevlådan är full av nya refuseringar, som sedan år tillbaka alltid är lika enahanda: en tom intetsägande formel, som bara skiljer sig mekaniskt till innehållet från förlag till förlag men som varje enskilt förlag aldrig varierar. Mindre än en promille av vad som skrivs publiceras i bokform, och det enda förlagen tar hänsyn till är säljbarhet. Om denna inte är självklar blir det refusering direkt, och därmed ignoreras fullständigt alla litterära värden, kvalitet betyder desto mindre ju högre den är, tvärtom innebär kvalitet nästan ett självklart skäl till refusering, vilket förlagen själva erkänner; medan det inte finns någon nedre gräns för hur dålig kvaliteten får vara om den bara är självklart säljbar. Vad som var säljbart igår i litteraturväg, deckare, är inte säljbart längre, utan nu är det vampyrer som gäller. Snacka om prostitution. Allt som igår (läs: för 80 år sedan) var litteratur, det är kvalitet, stilism, hantverksskicklighet, formbegåvning och innehållsmässig meningsfullhet, är idag ratat direkt som osäljbart – åtminstone i Sverige.

En humanist måste då fråga sig, vad det är för mening med att över huvud taget bedriva förläggarverksamhet, om idealism måste stämplas som anathema likvärdigt med osäljbarhet och därför vara bannlyst från hela bokvärlden? Om meningen med litteratur inte är att bevara och sprida det som är värt att bevara för framtiden, varför då ge ut böcker över huvud taget, om krasshetens prostitution genom materiell vinning måste ges allt företräde och tillåtelse att köra över all uppriktig kreativitet, idealism och ärlighet?

Se vidare doktor Sandys dikt sid. 10.

I hela kristendomshistorien framstår inget drama som skändligare än Martin Luthers förföljelse av Erasmus, den starkes förföljelse av kärleken med våldet som medel, den materialistiska och sensualistiska världslighetens pansrade näves dödshugg mot den andliga idealismens saktmod och vett. Och ändå är inget fenomen i kristendomens historia så vanligt som just detta till tjatighet upprepade drama: det etablerade våldets förtrampande av det gudomliga ordet.

Ändå hade jag varit med om allting förut. Jag kände igen hela dramat, och jag var så hjärtinnerligt trött på det. Och ändå hade det varit ännu värre på den tid då det hela startade.

Ty den störste och ädlaste reformatorn var varken Erasmus eller någon annan på 1500-talet. Den första reformationen riktad mot den romerska kyrkan började på 1200-talet och var den övermåttan bittra finalen på sekler av fejd mellan påven och kejsaren.

Jag var astrolog hos kejsaren i Palermo. Om jag någonsin har varit lycklig så var det under den tiden. Jag älskade min kejsare, ja, jag dyrkade honom. Han behärskade alla samtidens ledande språk, både latin och grekiska, arabiska och hebreiska, tyska och italienska. Men det underbaraste var att han var diplomat. Han förstod araber och judar lika bra som de hopplösaste påvar. Han uppfostrades av Innocentius III, tidernas mäktigaste och kanske bäste påve, just till att bli den idealiske världshärskaren, och det blev han också. Vad Innocentius III inte tog med i beräkningarna var att hans egna efterföljare på påvestolen inte skulle vara lika goda som han.

Det började med att kejsaren blev bannlyst för att han uppsköt sitt korståg till det heliga landet. Ingen tog längre korstågsidén på allvar, alltför många korståg hade misslyckats, och i kejsarens ungdom hade det skändligaste av alla korståg snöpligen genomförts med katastrof för hela Europa. Det var det så kallade barnkorståget: barn från hela Europa skickades vind för våg mot det Heliga Landet, för att man trodde att bara oskulder med framgång kunde erövra det. Barnen togs om hand av rövare och människoätare, och de flesta av dem såldes som slavar åt muslimer, hos vilka de flesta väl slutade som eunucker eller något ännu mera tragiskt. Det var korstågsidéns definitiva bankrutt. Ändå krävde påven nya korståg, och han beordrade min kejsare att befria den heliga staden och det heliga landet. Men kejsaren var klokare än så... Att uppskjuta det i all oändlighet var det klokaste han kunde göra. Då bannlyste påven honom.

Kejsaren hade aldrig tidigare direkt ifrågasatt kyrkans auktoritet, men dess dårskap tvingade honom att ompröva sin lojalitet. Till slut genomförde han sitt korståg, och det var det enda korståg som någonsin lyckades till fullo, ty han intog det heliga landet på helt och hållet diplomatisk väg utan att ett enda skott avlossades. Han gjorde sitt intåg i Jerusalem som den definitiva fridsfursten, och ingen som var med och såg det trodde det var sant. Alla araber och judar höll av denne den störste av alla kejsare, den siste Hohenstaufen, Fredrik II, som fått Sicilien av sina fäder de normandiska kungarna, och hela världen hyllade honom enhälligt som Jerusalems konung. Inte ens påven kunde tro sina öron, men han tvingades återta bannlysningen.

Men Fredrik hade blivit kritisk mot kyrkan. Han hade fått sina ögon öppnade. Han hade börjat förstå nackdelen med kyrkans oinskränkta maktfullkomlighet. Han hade lärt sig att de flesta judar och araber var mycket förnuftigare än någon kristen.

Det var i samband med hans andra bannlysning som jag kallades till honom för sista gången. Han såg plötsligt bekymrad och sorgtyngd ut. Det hade han aldrig gjort tidigare. Jag förstod att det var något avgörande skede i negativ riktning på gång.

"Du har varit i vår tjänst i många år, och av alla astrologer jag har känt har du varit den enda jag alltid kunnat lita på. Min tacksamhet och min tillit till dig är större än till påven. Vet du om att han har bannlyst mig?"

"Jag trodde att er exempellösa framgång i det fredliga erövrandet av Jerusalem skulle för alltid skona er från alla sådana vidare dumheter," sade jag.

"Det trodde jag också. Det var därför jag gjorde det. Men dessa moderna påvar vägrar att acceptera att judar och araber kan tro lika mycket på Gud som romerska kristna. Och de vägrar att acceptera att jag accepterar det. Men framför allt är de avundsjuka på min makt och känner de sig hotade av mig, bara för att jag är diplomat medan de inte fattar den konsten. Men denna gången är jag rädd för att jag inte kan nästla mig ut ur bannlysningen. Påven har förklarat krig mot mig på liv och död och vägrar underhandla. Det är mig och min makt eller kyrkan."

"Därmed gräver kyrkan sin egen grav."

"Ja, på lång sikt. Det är även min mening. Men på kort sikt kan kyrkan åstadkomma så mycket skada att det aldrig kan repareras. Min makt är bara en ordningsmakt, men påven har makt att förstöra oräkneliga människors liv. Och han ämnar göra det. Han struntar i att det kommer att kosta honom påvestolen och Rom, men han gör det ändå bara för att djävlav. Tyvärr kan jag bara bedöma situationen såsom hopplös, ty mot dumheten strider själva gudarna förgäves."

Jo, det var faktiskt han som sade det första gången, men otaliga vidsynta tänkare efter honom har haft anledning att upprepa samma ord.

"Jag kommer aldrig att kunna ägna mig åt kulturell fredlig verksamhet i mitt hov i Palermo mera. Resten av mitt liv kommer bara att vara krig mot alla påvens och dumhetens försvarare. Påven gör allt för att uppvigla hela världen emot mig, och för världsordningens skull måste jag försvara mig, och det kan jag bara göra med att systematiskt reducera påvens makt. På längre sikt måste han krossas, men det kommer att ta tid, kanske längre tid än vad jag har kvar att leva.

Min vän, vi kommer inte att ses mera, ty jag kommer hädanefter aldrig mer att kunna ägna mig åt mina älskade konster i Palermo med fantasi och astrologi, poesi och kulturella lekar. Innan vi skiljs ville jag bara fråga dig detta: vem är du egentligen?"

Frågan kom som en överraskning. Jag hade aldrig ens känt någon frestelse att avslöja mig för honom. Att jag var hans astrolog som jag varit hans faders och farfars (Fredrik Barbarossa) hade alltid varit en självklarhet. Någon identitet hade aldrig kommit i fråga.

"Varför vill ni veta det?" frågade jag.

"Därför att jag alltid har undrat det."

"Det har aldrig kommit mig för att avslöja något om mig själv."

"Ni var min faders astrolog och min farfars. Ni måste vara hur gammal som helst men ser yngre ut än jag. Det måste finnas någon förklaring till detta."

"När jag var med er i Jerusalem var det inte första gången, men jag kan lova er, att ni var den ende jag har upplevt som var värdig att inträda genom Gyllene Porten."

"Kände ni Saladin?"

"Mer än väl, en nästan lika ädel härskare som ni. Men han hade ingen rätt till Jerusalem. Endast en hade det före er under min livstid, och det var Jesus."

"Säg inte mer. Svara bara på en enda fråga. Är det möjligen så att ni är Ahasverus själv, den vandrande juden?"

"Hur kunde ni gissa det?"

Hans ögon tindrade. Han log. Jag hade lyckats roa honom, och det gjorde mig lycklig. Men det var bara ett ögonblick. Sedan kom den tunga bekymmersamheten över honom igen.

"Jag visste det. Jag är förbannad," sade han, "och jag slipper aldrig min förbannelse så länge jag lever. Kommer jag att slippa den när jag dör?"

Jag överväldigades nu av rörelse och föll ner på mina knän för honom. "Nej, ni är inte förbannad. Den förbannelse påven har tilldelat er kommer bara att drabba honom själv. Tro mig. Aldrig i evighet kan någon förbannelse av er ha någon gällande kraft."

"Ni må vara hur gammal som helst, men politik vet ni ingenting om, min bästa Ahasverus."

Han gav mig ett tecken. Vårt samtal var slut. Jag fick resa mig upp och gå. Han skänkte mig en sista blick som uttryckte tacksamhet. Det var allt.

När jag gick kastade jag en sista blick mot honom. Han satt djupt försjunken i funderingar med en så fruktansvärt sorgset rynkad panna, att jag förstod, att från den dagen var det han och ingen annan som bar på alla sorger i hela världen. Han ansåg sig vara ansvarig för hela världens öde, och han levde upp till det ansvaret.

Det blev som han hade sagt. Resten av hans liv blev bara krig och bara krig mot påven. Den påven, jag tror det var någon Gregorius, instiftade maffian enkom i avsikt att krossa kejsaren och den världsliga ordningen. Han instiftade även dominikanerorden, som instiftade inkquisitionen, och franciskanerorden, för att franciskanerna skulle predika hat mot kejsaren i hela världen. Av tacksamhet för påvens stadfästelse av deras orden gjorde de det. Franciskanerna blev kejsarens bittraste fiender, och de anade inte vilken rutten kyrka de kämpade för och att det var rättsstaten de kämpade emot. De följde bara påven i blind lydnad, samme påve som även uppfann avlatssystemet, som tre hundra år senare blev kyrkans definitiva självmordsvapen genom Martin Luther.

Kalender, september 2006

- 5 Freddy Mercury 60 år.
- 9 Mao Tse-Tungs död för 30 år sedan.
- 10 Jan Gustafsson i Varberg 70 år.
- 12 Ian Holm 75 år, brittisk skådespelare, i roller bl.a. som Bilbo och Napoleon.
- 15 Tanksen (stridsvagnen) fyller 90 år.
- 17 Sir Frederick Ashton, brittisk baletts store koreograf, fyller 100 år.
- 25 Dimitrij Sjostakovitj 100 år.
- 28 Peter Finch 90 år (avliden), en av Australiens främsta skådespelare.
- 29 Trevor Howard 90 år (avliden), en av Englands främsta skådespelare.

Succéresan, del 4 : Mera grekiska chocker

Vi kom i land en och en halv timme efter tidtabellen, och det ösregnade fortfarande hänsynslöst. I stället för att gå till tågstationen, informera mig och tänka på magen som jag tänkt gick jag direkt norrut till det gamla vandrarhemmet för att se om det alls stod kvar och fungerade eller om jag var så illa tvungen att fortsätta genast. Det fanns kvar och tog vänligt emot mig, och jag fick till och med ett eget rum - priset hade inte gått upp sedan senast utan var fortfarande 10 Euro. Standarden hade blivit något bättre med stolar att sitta på och galgar att hänga kläderna på, så man kunde inte klaga.

När jag sedan gick ner till järnvägsstationen för att informera mig om rådande förhållanden visade sig Grekland ha infört ett nytt järnvägssystem. Man kunde inte längre resa med ett direkttåg Patras-Athen, utan man måste byta i Korint, där det fanns två olika stationer. En mardröm tornade upp sig för mina ögon, och jag betänkte faktiskt den möjligheten att stanna kvar i Patras. Det skulle visa sig att många inför det nya systemet gjort just detta.

Natten blev svår och sömlös, klockan fyra var man helt klarvaken och kunde omöjligt somna om, och den dominerande mardrömmen hade varit en svensk pedantisk polis som skulle kontrollera allt och som inte lät någon resenär resa vidare förrän alla skyltar på tåget och på stationen hade kontrollerats. Ingen fick fattas eller vara fel, och det enda han åstadkom var sabotage och förseningar.

Men vädret lovade bättre, ehuru väderomslaget hade drabbat allt. Ingen av mina kulspeppennor fungerade längre, och mina sandaler var uppsvällda till oformlighet och nästan oanvändbarhet. Jag pallrade mig iväg till tåget, som inte skulle längre än till Korint.

Ombord fanns en galen grek som av någon anledning fäste sig vid mig och skulle prata med mig hela resan fastän hans engelska var så gott som obefintlig. Dessutom hade han en stentorsstämma, allt skulle skrikas ut över hela tåget, och allt vad han sålunda skrek upprepade han 4 à 5 gånger. Ett stökigt resällskap, med andra ord. Då och då antastades han av någon konduktör som ville att han skulle cirkulera, vilket han lydigt gjorde bara för att komma tillbaka igen en halvtimme senare. Han var fullkomligt välvillig men fullkomligt påfrestande.

Så kom vi då fram till sanningens ögonblick i Korint. När stationen ernåddes frågade jag en tjänsteman vad som förväntades av mig som passagerare till Athen, och han sade helt sonika att jag skulle sitta kvar. Tåget skulle fara vidare till en annan Korintstation, där jag skulle byta.

Så skedde. När jag då skulle kliva ombord på det nya tåget fick jag veta att Inter Rail inte gällde där. Jag fick köpa ny biljett för 6 Euro. Men inte ens detta tåg skulle föra mig till Athen. Det skulle föra mig till en station som hette Iraklio där jag skulle byta till ett annat tåg. Jag vågade inte fråga om jag skulle nödgas köpa extra biljett även till detta.

Småningom stod denna nya verklighet klar för mig i hela sin betänkliga omfattning. Järnvägsstationen i Athen för tåg till Peloponnesos hade skrotats, så att det nu bara fanns en järnvägsstation där. Från Korint till Athen hade man byggt en ny järnväg med europeisk rälsbredd, men inga riktiga tåg gick mellan Athen och Korint utan bara en sorts tunnelbara som hette OASA eller *Athens Urban Transport*. Alla som skulle söderut från Athen måste alltså först ta detta urbantåg ut till Korint för att där byta till vart de skulle. Det samma gällde inresande passagerare från Peloponnesos. Alla måste stanna och byta och köpa ny biljett i Korint.

Dessutom gick inte dessa urbantåg samma väg, utan somliga bar till Athen medan andra bar till Athens flygplats långt utanför. Därför måste jag byta ännu en gång i Iraklio.

Trots alla dessa färdhinder kom jag dock slutligen fram till Athen utan att ha gett upp trots allt men tunnare än någonsin i plånboken. Nästa prövning skulle vara att finna ett ställe att bo på. Jag hade tre alternativ: det internationella, som alltid brukade vara fullt, San Remo, där jag blivit rånad senaste år, och mitt äldsta ställe som jag övergivit för många år sen när det blev för dyrt. Men vädret var strålande och kunde inte vara bättre, jag anlände strategiskt på en onsdag när turistströmmen var som glesast, så jag hade trots allt en chans. Emellertid mindes jag skolinvasionen på båten från Italien som alla skulle till Grekland, och min middag i Patras hade jag fått inta tillsammans med en lika mångfaldig skolbarnsinvasion från Frankrike. Med sådana turistgräshoppssvärmar i farten kunde ingen känna sig säker.

Emellertid hade jag äntligen tur till slut trots allt. Det fanns en säng ledig på det internationella vandrarhemmet, så min framtid var tryggad för två dagar framåt. Äntligen kunde man slappna av.

Jag tog genast kontakt med doktor Sandy, och vi gick genast till vårt stamställe för en enkel lunch med Retsina. Han var dock mycket moloken om inte rentav nästan nere.

"Det förvånar mig att du kom över huvud taget. Grekland är ingenting att komma till längre. Du såg det nya järnvägssystemet - bara tunnlar, ingen utsikt längre över världens vackraste landskap från världens vackraste järnvägsresor. Euron har fördärvat hela Grekland och hela Europa. Jag kan bara hoppas att inte fler länder faller för denna nya gangster- och monsterstat, denna pånyttfödelse av det tyska Tredje Riket, som regeras av en byråkrati med samma övermänniskokomplex som tredje rikets nazister. Europa är förlorat. EU var en god idé som förintade sig själv genom Euron.

Det är den största sociala tragedin sedan de sista franska bourbonernas misshushållning av Frankrike, alltså Ludvig XIV och Ludvig XV. Tragedin är att livet blivit dubbelt så dyrt, vilket bara drabbat de fattiga. De redan utslagna, pensionärer och invalider, ensamstående mödrar och levnadskonstnärer, alla sådana är till bara för att elimineras av EU, som inte har plats för annat än kroniskt heltidsarbetande. Alla andra är uteslutna och icke önskvärda.

Jag vill inte vara med längre. Det här är troligen sista gången du träffar mig i Grekland, om du träffar mig alls mer."

Och han gav mig en dikt som var mer än lovligt upprörande och oroande. Så här lyder den i min översättning:

"Skall då idealismen betraktas som död
bara för att den ständigt körs över av krassheten?
Skall då det mänskliga kapitulera
bara för att omänskligheten är mera hänsynslös?
Skall då kärleken ständigt nödgas böja sig för hatet
bara för att hatet alltid annars förstör den?
Skall då ödmjukheten ge efter för hårdheten
bara för att hårdheten struntar i ödmjukheten?
Skall då skönheten åsidosättas av fulheten
bara för att fulheten skall få expandera?
Skall då livet ge upp inför döden
bara för att döden finns?
- Ja, tyvärr, så länge orättvisan tillåts köra över rättvisan,
ty så länge är självmordet berättigat
som den yttersta protesten mot ondskan,
orättvisan, omänskligheten och gudlösheten
genom den livets högsta instans
som är den slutgiltiga yttersta förtvivlans nödrop
i det livets högsta och största skri
som är större än evigheten."

Dröjsmålsresan, del 13: Lorella (1)

I Verona möttes jag av beskedet att jag var väntad både i Rom, Milano och Biella. Franco i Rom bad mig meddela när jag skulle komma, Rasmus i Milano förklarade sig ledig, och Lorella i Biella öppnade famnen för mig. Det var för mycket. Jag kunde inte acceptera alla tre.

Det visade sig att Franco inte längre bodde i Rom och inte längre hade tillgång till bil. Han bodde någonstans långt utanför vart man måste ta bussen. Vi hade ett långt och hjärtligt samtal på telefon där vi kom överens om att uppskjuta mitt nästa Rombesök. Rom var dessutom i fullständig oordning och upplösning efter påvens ofrivilliga avgång. Tre miljoner pilgrimer hade bevistat hans begravning, ett mastodontiskt säkerhetsuppbåd hade organiserats, men ingenting hade hänt. Allt hade avlöpt under fullkomlig och idealisk ordning, som om påven varit världens enda helt respekterade person. Det hade infunnit sig representanter för alla världens regeringar till och med Iran, och det enda undantaget hade varit Moskva. Muslimer hade respekterat och uppskattat påven mer än ortodoxa kristna.

Men nu stundade pilgrimsvandringen till hans grav, och dit väntades tre miljoner pilgrimer till att börja med. Sedan skulle strömmen antagligen aldrig ta slut.

Ida hade sitt eget program för slutet av veckan vilket omöjliggjorde mitt uppehälle på Via Zamboni. Jag chansade därför på Lorella, frågade om jag kunde komma direkt, fick genast ett överväldigande positivt svar, och saken var klar. Jag satte mig genast på tåget till Biella.

Problemet på Via Zamboni är Idas tilltagande utförsäkning både fysiskt och mentalt. Hon är dock fullständigt realistisk och har ännu koll på sitt läge, men pacemakeroperationen har tagit på henne och även medfört nya problem, som haft till konsekvens att hennes mänskliga sidor och hänsyn blivit lidande av en tilltagande kortsynthet. Hennes perfekta ekonomiska sinne har tyvärr, liksom i min faders fall, medfört tillkortakommanden på rent mänskliga områden speciellt beträffande mänskliga relationer. Alla hennes närmaste upplever hennes maktanspråk och oförsynta kontrollgirighet över deras liv som hämmande, störande och deprimerande. Det huvudsakliga problemet är att hon inte har någon distans till sig själv, och när detta friskhetstecken saknas och bara blir mer uttalat med åren är man definitivt på väg utför. Hon är inte en lycklig människa, och frågan är om hennes äktenskap någonsin varit det. Redan 1991 kunde jag smärtsamt dokumentera tragedin i detta äktenskap, som dock gav henne en underbar son och duktig dotter. Summan blir därmed ändå ett plus.

För en gångs skull gick resan till Biella smärtfritt. Inga tågstrejker, inga bombhot, inga förseningar och inga missförstånd eller brott i kommunikationerna på vägen. Lorella mötte vid stationen och var sig helt lik och fann mig också vara det. Ingenting hade förändrats på två år utom hennes hälsa, som genomgått drastiska för att inte säga extrema turbulenser.

Alla älskar Lorella. Hon är sådan. Hon är generositeten själv och rik på ömhet som hon frikostigt delar med sig åt alla. Det var för ett och ett halvt år sedan som hon började drabbas av extrema hälsoturbulenser med långa perioder av svår feber och aldrig helt återvunnen hälsa. Hon har opererats två gånger av sin man och andra gången nu i vintras. Ändå är hon fullkomligt sprudlande av godhet och liv, och hennes man ligger inte långt efter.

Han var däremot något åldrad. Han kunde inte ta någon semester under hela förra året och har därtill opererats för miniskelbrott i sitt knä. Han var en entusiastisk maratonlöpare och börjar först nu småningom kunna börja springa igen. Han arbetar hårt och kommer i regel sent hem på nätterna för att ge sig av igen tidigt i gryningen.

De lever alltså ett ganska extremt liv tillsammans under vad som mest liknar en ständig överansträngning, för hans del fysisk och för hennes del emotionell, då hon mest arbetar med andra människor, företrädesvis barn.

Från stationen tog hon mig genast till en av sina bästa vänner, Ezio, en 63-årig poet och levnadskonstnär, som verkligen har inrättat sitt liv efter konstens alla regler med utsökt trädgård med eget glashus och odling av alla egna grönsaker av alla nödvändiga sorter och flera verkstäder för sina olika verksamheter som hantverkare och konstnär. Vi intog en improviserad middag på "*La Curva*", en mycket trivsamt liten restaurang, med de största pizzor jag har sett. Med oss var även Laura, en halvvenezolanska med nationalitetsproblem, då myndigheterna inte ville ge henne italienskt medborgarskap fastän hennes far var italienare då hon inte besökt sitt hemland på så många år, varför hon inte kunde få arbete; samt Marco, som kom förbi och deltog och som jag kände väl igen från för två år sedan. Ässet i sällskapet var dock Ezio med sin djupa humanism och sin mycket behagliga sammetsmjuka röst, varmed han reciterade renässanspoesi utantill direkt från hjärtat. Han är även psykolog, och vi diskuterade skillnaden mellan psykotiker och neurotiker mycket ingående innan samtalet inspirerat av pizzans krav på mycket rödvin för att kunna tuggas ner gled in på hur olika språk transkriberar djurens språk. Hundar säger till exempel "*Bow-wow*" i engelsktalande länder medan de i Italien säger "*Vuv-vuv*" och i Sverige "*Voff-voff*" eller "*Vov-vov*". I Italien säger kossorna "*Moood*" liksom i England medan de i Sverige säger "*Muuuu*". I Italien säger fåren "*e-e-e-e-e*" medan de saknar det *b* som alltid föregår fårens *bän* i Sverige och England. Detta är en viktig skillnad. De största kontrasterna finner man dock i de olika transkriberingarna av tuppens läte på olika språk. "*Kuckeliku*" säger den på svenska medan den på engelska säger "*Cock-a-doodle-doo*" och på tyska "*Kiki-riki*". Dock kom vi inte så långt som till de mycket olika transkriptionerna på olika språk som uppstår av ljudet när en sten träffar en vattenyta. På engelska heter det ju vanligen "*Splash*" eller "*Splosh*" medan det på svenska heter "*Plask*". Vi kom som sagt inte så långt som till finskans "*Loiskis*".

(forts. i nästa nummer.)

Konferensresan, del 1: Göteborg-Manali på 44 timmar.

Man var helt utbränd från början. Dock hade alla förberedelser avlupit väl, och man kunde med någorlunda gott samvete kasta loss och lämna all ära och redlighet bakom sig för en fullständigt förryckt expedition till landet ingenstans, närmare bestämt bergslandet Zanskar i de otillgängligaste delarna av Himalaya bortom Kashmir, som knappast var utsatt på någon karta, fastän det till och med var ett någorlunda självständigt konungadöme.

Innan man kunde överlämna sig åt Aeroflots breda vingar måste man dock genomgå en hård natt promenerandes till Centralstationen efter 02.00 för att där ta bussen till Köpenhamn, en resa som tog fyra timmar utan mycket sömn, då denna omöjliggjordes av påtvingna obekväma ställningar. Det var åtminstone en god övning för resten av resan.

I det oändliga Kastrup gick man vilse som vanligt och råkade ut för en kopp kaffe för 40 danska kronor, mitt livs dyraste kopp kaffe. Emellertid hade grannen inte druckit upp sitt, varför jag stal hans för att få bättre valuta för pengarna. Det var Café Karen Blixen med direktmalt kaffe från Kenya, och visst var det gott, men ändå.

Det var den 26 juli, och det visade sig vara en ovanligt belastad bemärkelsedag jag hade valt för min avresa. C.G.Jung fyllde denna dag 131 år, George Bernard Shaw fyllde 150, Robert Graves fyllde 111, Aldous Huxley fyllde 112, André Maurois fyllde 121, målaren Camille Corot fyllde 210, Blake Edwards fyllde 84, Stanley Kubrick

skulle ha fyllt 78, Salvador Allende hade fyllt 98 om CIA hade låtit honom leva, och Helen Mirren fyllde 60. Dessutom var det Evita Peróns dödsdag (den 54-e). Kort sagt, dagen var sprängd av bemärkelsedagar.

På Sjeremetjevo i Moskva väntade det vanliga kaoset. Vi var några svenskar i långa köer som, precis när vi kom fram till disken, drabbades av ödet att expediten smet utan att förklara sig. Vi blev tvungna att ställa oss sist igen i den ena kön efter den andra. Hur vi än gjorde blev vi ändå sist, fastän vi kommit först.

Överallt i terminalen låg folk som vanligt i drivor, låg utmed väggarna eller satt i rader i trapporna. Som för att underlätta situationen hade många bänkar och stolrader för väntande passagerare tagits bort. I stället för att sitta ordentligt i stolar låg som resultat folk i vägen överallt.

Jag försökte slå mig ner diskret i ett hörn i en restaurant, där det satt en äldre respektabel dam och läste. Hon var i samma situation säkert över 70 år utan någon plats att sitta på i hela flygplatsen. Hon hade för fyra timmar sedan tagit en kopp kaffe och sålunda köpt sin plats för dyra pengar (Moskva är idag dyrast i världen) men kände sig allt ovälkomnare ju längre hon satt kvar. Snart nog kom det fram en kypare till mig och krävde en beställning. Jag hade varken rubel eller dollar och ville inte växla en hög pundsedel och få en massa rubel tillbaka. Jag fick sitta kvar men var klart missunnad min fräckhet.

Hela Sjeremetjevo var fullt av redlost folk som letade någonstans att åtminstone få sitta. Många hade tydligt slaggat på golvet i kanske dagar. Så vad kunde man då annat göra, som de flesta gjorde, än att slå sig ner på golvet någonstans eller i en trappa och där på pin kiv äntligen ta resans första drink?

Det blev för många, ty situationens urartning multiplicerade sig. I flygplanet blev vi stående, det var otroligt lite folk ombord, ibland rörde sig planet ryckvis för att, som det verkade, rulla längre ut på åkrarna, och till slut bara stod vi där medan folk utanför höll på att cementera landningsbanan. Vi serverades en Coca-Cola-drink som tröst medan vi fick vänta i det oändliga. Äntligen kom vi upp i skymningen flera timmar försenade. Naturligtvis fick vi aldrig veta varför.

Personalen ombord hade en benägenhet för att missunna passagerarna flygplanets toaletter. När jag skulle gå på toaletten mitt i natten blev jag strängt tillsagd att återta min plats då det var turbulenser på gång. Just då måste tydligen alla gå på toaletten samtidigt, men alla visades lika bryskt tillbaka. En och annan muskulös grovhuggare, som personalen inte vågade sig på, ignorerade förbudet och gjorde ifrån sig. Man frågar sig varför folk inte får gå på toaletten när det är turbulens, som ändå är varje flygplans säkraste plats. När flygplanet sedan hade landat hade personalen låst alla toaletterna, men många måste då gå på dem, så personalen blev tvungna att låsa upp dem igen.

Där förekom bland passagerarna en grupp estländare och ett finskt par. De försökte tala med varandra, men det blev bara total språkförbistring.

Slutligen landade flygplanet i täta monsunmolnbankar endast två timmar försenat. Där var ett ungt vackert par som besökte Indien för första gången och inte visste vad de skulle göra. Jag försökte ta hand om dem och rekommenderade Ladakh på behörigt avstånd från monsunen, men när jag återvände till dem efter att ha växlat pengar var de borta. Andra hade tagit hand om dem.

Jag fick dock två damer att ta hand om, en storväxt flamboyant israelitiska med blont hår ner till stjärten och klädd helt i vitt, och en liten späd japanska, i allt den förras motsats. Vi tog bussen in till staden tillsammans, min israeliska hoppade av vid Bar Ganj, tydligen ansåg hon det mödan värt att stanna i Delhi, medan jag fick eskortera min japanska till busstationen och där finna en buss till Rishikesh åt henne. Det gick en varje halvtimme, så det var inga som helst problem.

Jag hade själv turen att genast få en buss norrut. Nackdelen med detta blev att jag blev utan frukost. 6.40 avgick bussen precis när man till nöds kommit ombord,

och målet var Kullu. Redan strax efter middag lämnade vi Chandigarh bakom oss, men sedan blev det besvärligt, inte minst på grund av regnet. Redan Delhi hade mött oss med våldsamma regnskurar, och de återkom hela dagen. Bussresan blev långsammare och långsammare, trafiken var besvärlig, men vi passerade inte mer än två omkullkörda bussar i diket av vilka bara den ena låg helt upp och ner. Det var ännu ljus när vi äntligen passerade Mandi (efter välbehövligt chaufförsbyte), men sedan mörknade det snabbt samtidigt som molnen i norr blev allt svartare. I Kullu kunde jag trots den sena timmen genast byta till en buss till Manali, som nåddes 22.15 - i ihållande ösregn. Eter drygt 44 timmar non-stop var man alltså hemma i Manali igen efter två dygn av bara sittande och skumpande i turbulenser eller på ständigt sjögångsaktiga landsortsvägar. Denna sista dag hade varit helt utan mat så när som på några små koppar te.

Men man var hemma, och det var huvudsaken, och man kunde nu ta det lugnt och organisera sig i två dagar. Den stora frågan i detta ösregn var om Rohtangpasset skulle vara öppet.

(I nästa nummer: *Manali.*)

Jubileumsresan, del 8 : Korsvägen till Darjeeling - det plomberade tåget

Det är alltid med hjärtat i halsgropen och en hög grad av nervositet som man ger sig i kast med den minst 36 timmar långa tågresan från Naini Tal till Darjeeling med obligatoriskt tågbyte i Barauni mitt i natten i en avkrok av Bihar, och de onda föraningarna besannas alltid. Nervositeten blev extra spänd denna gång genom att jag inte fick biljett för fortsättningsresan från Barauni till Siliguri. Den mer än dygnslånga resan till Barauni var klar, men för den sista etappen hade jag bara fått en färdbiljett utan ens sittplats och blivit placerad på en oändlig väntelista för en sådan...

Den första prövningen på resan infann sig genast. Natten var svinkall, och det fanns ingen värme på tåget. Man riskerade alltså att frysa ihjäl om man inte bytlade in sig i alla sina kläder och sockor om man alls skulle kunna sova. Ändå frös man.

Likväl färdades tåget snabbt, och för en gångs skull tycktes det inte bli några förseningar. Tåget var halvfullt fram till Gorakhpur, där den stora passagerarinvasionen kom. Sedan var det färdigt. Hela resten av resan genom Hindustan förblev tillvaron i tåget outhärdlig genom den massiva trängseln, där många till och med fick stå upp. Den kritiska punkten Barauni skulle tåget nå omkring midnatt.

Den överdrivna trängseln berodde på att folk fortfarande reste hysteriskt över hela Indien efter Diwalihögtiden, som ju bara tagit slut för några dagar sedan. När jag upplevt Diwali i Kausani 1997 hade jag sedan hamnat mitt i den värsta folkrusningen på tågen och blivit utkastad i Bareilly (då jag inte kunnat få sittplatsbiljett), fått ta mig med buss till Lucknow och där fått tränga mig in med våld på ett överfullt tåg för att åtminstone få plats på golvet. Ungefär så såg situationen inte ut att kunna bli mycket bättre än denna gång.

Hundra tusen människor klev av tåget med mig i Barauni för att byta till det tåg som jag skulle med. Ej heller detta tåg, gamla pålitliga "*North East Express*" mellan Delhi och Guahati, var försenat, varför man åtminstone slapp vänta på det länge i natten. Det ankom halv ett och utgjorde höjden av avskräckande exempel - vagnarna var så proppfulla med folk att man måste tro de kunde brista. Åtminstone måste man starkt tvivla på att de skulle kunna hålla samman. Inte en dvärg eller en pygmé kunde baxas in i detta tåg. Så behöll tåget också för säkerhets skull alla dörrar låsta inifrån. Det var alltså i praktiken plomberat.

Liksom alla de andra hundra tusen passagerarna som desperat bara måste vidare försökte man ändå med vagn efter vagn och följde tåget i hela dess längd, men om någon enda dörr var öppen var den blockerad av tjugo människor som satt och trängdes i utrymmet innanför dörren. Til slut hittade jag dock en dörr som faktiskt lämnade en möjlighet att få komma in i vagnen. Jag tog chansen genast, kom in så långt jag kunde och satte mig på golvet. Jag hade åtminstone kommit på tåget.

En vänlig själ tilltalade mig på engelska. Efter någon kort konversation, varur det framgick att jag var svensk, bad han mig stiga upp och följa honom. Naturligtvis följde jag honom. Om någon erbjöd en chans i detta taskiga läge så tog man den.

Överallt i gångarna låg folk huller om buller om varandra, och varenda sittplats och liggplats var fylld av det dubbla eller tredubbla antal som den var avsedd för, men min vägvisare banade väg genom detta totala kaos genom vagn efter vagn. Längst bort i den tredje vagnen visade det sig att han hade en plats och en extra plats bredvid sig, som han anvisade mig. Alla dessa tre vagnar vi klättrat oss igenom hade alltså varit plomberade utifrån, och han gav mig en sittplats i den bortersta av dem.

När vi äntligen kommit till ro kunde vi fortsätta vår konversation. Eftersom jag var svensk undrade han om jag kände Angelica Rosenström. Nej, jag kände ingen Angelica Rosenström. Vem var Angelica Rosenström? Det var svenskan som hade suttit bredvid honom och som hade måst byta tåg (då hon hade platsreservation på ett annat tåg) varför han hade hjälpt henne ur tåget med att bana väg för henne fram till den enda dörr som öppnats fyra vagnar längre bort. När hon väl sluppit ut ur denna överbelastade sardinburk hade jag dykt upp i vagnen och visat mig komma från samma land. Alltså tog han hand om mig som han tagit hand om henne.

Scenen där inne i vagnen i denna övermättade trängsel var fullständigt obeskrivlig och kan aldrig återges i ord eller bild eller teater då den överträffade alla komedier och farser. Mitt i alltsammans stack en gubbe upp huvudet ur en hög av bagage som begravt honom där han legat och sovit på golvet. Han tog helt lugnt någon resväska till huvudkudde och var nöjd med att ligga kvar. Han kunde ändå inte resa sig. Vid varje station uppstod det rusning bland alla de passagerare som skulle stiga av, det var ett hundratal vid varje station, som då fick panik om de inte skulle hinna tränga sig fram till utgången innan tåget satte av igen. Alla dessa panikresande passagerare skulle ha med hela sitt skrymmande bagage i form av kappsäckar och koffertar, ryggsäckar och kartonger, så att de alla ideligen snubblade över varandra i dessa av trängsel redan överfulla gångar. En sådan kartong gick inte ut genom en dörringång. Den var för stor. Frågan är hur de hade fått in den. Och mitt i allt detta uppenbarade sig en indisk transvestit, den första jag har sett, orakad och klädd i sari, med långt hår format till en fläta vars ända pryddes av en stor röd blomma. Han gick omkring och tiggde, och folk gav honom pengar bara för att han uppträdde som transvestit.

Omsider kom de fruktade konduktörerna, och jag fick visa de otillfredsställande färdbevis jag hade - färdbiljetten av papp, den redan konsumerade biljetten fram till Barauni och den obekräftade platsbiljetten med min köplats markerad med nummer 28. Konduktörerna var så vänliga att de accepterade biljetten. De förstod situationen och lät mig resa vidare.

Sålunda kom jag levande fram till Darjeeling, och tåget kom i tid. Jag hade aldrig tidigare klarat av denna den svåraste av alla indiska etapper på så kort tid, sammanlagt bara 34 timmar, då tåget nådde New Jaipalguri klockan 9 på morgonen. Det var bara att sedan genast kasta sig i en jeep och ta sikte på Darjeeling direkt, som bara låg 8 mil upp i bergen.

Det var en strålande dag. Kanjenjunga hade framträtt i hela sin storhet redan strax efter Kishanganj, den sista stationen före New Jaipalguri, och man hade känt sig mer än bara varmt välkommen av detta vädrets fantastiska goda mottagande med Kanjenjunga presenterat direkt i hela sin skönhet - man trodde länge det var

världens högsta berg. Klockan halv 2 var jag framme i mitt gamla hotell *Tower View* och kunde ta resans andra varma dusch och få en säng för bara 60 rupier - äntligen ekonomisk dräglighet under resan. Och man var hemma igen i det underbara gamla Darjeeling.

(I nästa nummer: *Bråda dagar i Darjeeling.*)

Lycklig resa med komplikationer, del 10 : Krisen i Sumdo.

Min förkylning, som bröt ut när jag kom fram till Leh, var troligen summan av alla de överansträngningar hittills varmed jag vägrat lämna min kropp någon rast eller ro. Jag hade kunnat bli smittad av vem som helst under vägen, folk hade rosslat överallt, min gode vän israelen från Kaza, som tagit med sig sin familj med tre små barn på en indisk årsodyssé, hade haft hela sin familj snörvlande och hostande, men troligen var det överansträngningen i rännandet av de 5 kilometrarna ner från Gramphu till Kokhsar i ösregn och vrede som förgiftat mig. Whisky var bästa medicinen, och jag prisade min lyckliga stjärna att jag tagit med mig denna undergörare av märket Ballantine's, som jag hittills inte haft anledning att nyttja.

Även lägenhetsproblemet löste sig. Alexander blev bestört när han hörde att vi måste vänta en dag till på ett billigare rum, han kunde omöjligt ha råd med en ny 300-rupiers natt och hotade lämna stället, varvid jag i så fall också måste kasta in min smutsiga handduk. Men husfadern kom hem, och han gick med på att sänka vår hyra till vad vi hade haft för det andra rummet. Problemet löstes direkt med inte mer än litet vänskaplig samvaro.

På kvällen var vi 14 vid middagen, jag och Alexander och vår man från Calcutta, holländaren och tre holländska damer till, en moltyst fransmän och sex fransmän till. Samtidigt hade vår värdfamilj något att fira, ty köket var fullt av folk och fest och glam som pågick långt in på natten. Min hosta gjorde fruktansvärt ont, men med några rejäla duvningar whisky lyckades jag sova lugnt och gott i nio timmar varefter det värsta var över.

Det var en fruktansvärd förkylning med otroliga smärtor i hals och lungor varje gång man hostade, men lika plötsligt som den kommit försvann den, och redan andra dagen kunde jag helt återta mitt normala tempo.

Med Johannes diskuterade vi mest den kinesiska frågan, "*Nine Commentaries to the Chinese Communist Party*", med dess förhoppningsvis oöverskådliga konsekvenser, för honom precis som för mig var det ett klart tecken på ett äntligt begynnande ras för Kinas absurda och onda diktatur, men det gällde att ligga lågt och avvakta.

På fredagen tog jag bussen till Likir för att inleda min *trekking*. Det var världens långsammaste buss med världens långsammaste busschaufför, och de 4 milen tog nästan tre timmar. I Likir hade jag samma besvär som vanligt med att hitta mitt gamla härbärge, det äldsta i Likir, "*Norboo Old Guest House*", och som vanligt gick jag fel några gånger innan jag hittade rätt. Bara en gammal gumma var hemma, men jag kände genast igen henne från mina tre tidigare visiter, och hon hade inte åldrats alls. Hon var precis lika gammal som alltid, lika skrikig i rösten och lika bestyrksam och bjöd genast på oändliga omgångar te. Allt fungerade som vanligt.

Med mig på bussen hade jag haft ett israeliskt par, ungt, dumt och enfaldigt, som inte alls visste vad de skulle göra i Likir. De såg mig som en lämplig sakkunnig att haka på, men lyckligtvis steg de av redan vid det första värdshuset.

I mitt värdshus bodde redan ett israeliskt par som verkade sympatiskt, men flickvännen var svårt sjuk i feber och diarré utan att veta varför. De hade varit fyra,

men två hade gått vidare medan de återstående inte visste vad de skulle göra. Han hette Irad och talade god engelska, och vi hade gott utbyte av varandra. Medan flickvännen låg sjuk och bara kunde äta vitt ris hade jag och Irad en underbar middag tillsammans, faktiskt den bästa jag haft i Ladakh hittills, i intim belysning av levande ljus då elektriciteten inte fungerade. Vår unga värdinna kände genast igen mig när hon kom hem halv nio och tog mer än väl hand om oss med dubbla termosar te, inalles tre, med så mycket *chai* och mintte vi någonsin orkade dricka.

Tidigare vandrande israeler hade lämnat kvar böcker efter sig och bland annat en bok på hebreiska som var rena sionistiska propagandan. Irad föraktade sådana böcker och skämdes för dem, och vi var helt överens om att all propaganda bara motverkade sitt eget syfte.

Till frukost klockan 6 bjöd vår värdinna på hela programmet med omelett och te och Ladakhibröd med smör och marmelad och deliciös bondost. Det bröd jag inte orkade äta upp fick jag ta med mig till lunchen. Det var en kylig morgon, men temperaturen går i regel inte ner under 10 grader i augusti i Ladakh. I september kan den gå ner till 5 innan hösten börjar. Dagstemperaturen håller sig omkring 25 i juli-augusti om dock solen kan kännas mera brännande än så på grund av höjden.

Jag kom iväg halv 8 och nådde Yangthang halv 11 och besökte då det gamla anrika *Norboo Guest House*, där min gamle värd kom ihåg mig mycket väl. Han frågade mig om jag tänkte besöka Rizong även denna gång, ett av Ladakhs mest särpräglade kloster halvvägs ner till Indus från Yangthang, men jag hade besökt det två gånger förut, och det räckte. I stället var jag inställd direkt på Themisgang.

En komplikation var att alla broar hade spolats bort av häftiga regn. De två floderna Saspol Thokpo och Wuleh Thokpo måste passeras, och utom att det saknades broar saknades det även vadställen genom dessa strida forsar. Till nöds hade här och där en trädstam fällts över floden som var lång och smal och skranglig. Försök hålla balansen över en sådan över en strid fors med en fullastad ryggsäck! Till min förskräckelse gick det upp för mig att jag med denna ryggsäck aldrig skulle kunna ta mig upp för Tar La. Den var för stor och tung. Några entusiastiska ladakhier lyckades slutligen locka mig över en av dessa runda spångar. En sakkunnig fick mig att ta av mig skorna, och barfota gick det, om än vingligt med bävan.

Solen låg hårt på, och passet Sarmanchan La på 3750 meter krävde tre ordentliga vilostunder på vägen på de ytterst få ställen där det fanns skugga. Halv 1 nådde jag Hemis Shukpachen. Förgäves spanade jag efter den vackra flicka som för tre år sedan kommit ner till grinden när jag passerat förbi och inbjudit mig till en kopp te. Jag stannade i stället till på *Peace Garden Café* vid vattenfallet, ett gott mat- och viloställe, där jag unnade mig en läcker omelett och två glas te. Där förekom också ett holländskt sällskap som skulle till Themisgang liksom jag samt de vanliga israelerna, som ju alltid fanns överallt. På vägen ner från Sarmanchan La hade jag mött en större grupp fransmän och spanjorer. Jag trodde de var italienare och tilltalade dem på detta språk, vilket de tog som en grov förolämpning.

Det sista passet Lago La nåddes med någon mindre svårighet trots dess branta stigning, men vad ser jag när jag når toppen! Nedifrån en ännu högre topp med rösmarkeringar kommer det en människa. Jag hade varit nästan helt ensam i öknen hela dagen, förgäves hade jag spanat efter de tre holländarna som skulle samma väg som jag, de hade blivit så långt efter att de försvunnit, och så kommer det en ensam människa NER till det allra högsta och svåraste passet. Dessutom var det en kvinna. När jag passerade henne frågade jag henne om hon hade sett holländarna. Det hade hon naturligtvis inte, och naturligtvis var hon engelska.

Jag kom fram till mitt gamla hem i Themisgang precis 4.30 efter precis 9 timmars promenad från Likir, med uppehåll för te i Yangthang för en kvart och för en timmes vila med omelett och te i Hemis Shukpachen, på sammanlagt 30 kilometer. Det borde

ha varit 25, men de rasade broarna över två floder tvingade mig till en extra omväg på minst 5 km vid Sumdo, som isolerades av den stridaste floden. Att följa stranden genom taggbuskar och snår och över oändliga djävulsåkrar av stenbumlingar orsakade mig mycket besvär och förseningar. Annars hade jag kommit tidigare och mindre trött fram. Naturligtvis var jag utslagen i Themisgang men det hemma hos gamla vänner och kunde lugnt återhämta mig med massor av te.

Det enda övriga besväret var min alltför tunga och stora ryggsäck, som oavlåtligt skavde sönder axlarna, då bördan bland annat innebar tolv böcker och en systemkamera och utgjorde hälften av hela mitt bagage - resten hade jag lämnat i Leh.

(I nästa nummer: *Pastoral idyll i Themisgang.*)

Regnflykten, del 20 : Resans höjdpunkt - hundliv i Hundar.

På kvällen blev Silvia den lilla sjuk, vilket var ett dåligt tecken för vår Nubrautfärd. Hon ansattes av 38 graders feber som vägrade gå ner, kräktes och hade ont i magen, huvudvärk och ingen aptit, och det blev inte bättre. Gnissel i leden hade redan förekommit - när i stort sett hela utflykten redan organiserats färdigt hittade Sergio på att i stället satsa på ett billigare alternativ, vilket gjorde mig rasande. Lyckligtvis ångrade han sig snabbt, och vi kunde fullfölja planerna.

Solen steg upp över en fullkomligt molnfri himmel. Utom italienarna och jag deltog ett annat något mognare italienskt par från Rom, som jag fick dela bil med. De utgjorde en skön kontrast mot det yngre gänget, då de var nöjda med vad som helst och aldrig klagade på något. Han hette Franco och var geolog och förbindligheten själv medan hans fru Simona hade varit svårt magsjuk.

Aldrig hade jag kommit till Nubra i bättre väder. Solen förblev oss konstant trogen hela dagen, och Nubradalen storknade i dess underbara värme. Vid Khalsar förekommer det en liten symbolisk entréavgift till Nubra av 20 rupier för utlänningar, vilket väckte en av de yngre italienarnas raseri. Franco sade till mig:

"Hur kan de bråka över 20 rupier?" Jag sade till honom att de var som bortskämda israeliter. Han svarade: "Ibland är italienarna värre än israeliter."

Men dagens underbara överraskning inträffade, när jag plötsligt omfamnades bakifrån och en röst sade: "Så underbart att se dig!" Det var Ricardo Gonzales från Chile, och Fabian från Costa Rica dök också genast upp. De var på väg med bussen till Diskit och tänkte stanna fem dagar i Nubra. Från Nako i Kinnaur hade de som de sista lyckats ta sig bakvägen in i Spiti innan vägen fullkomligt stängdes samma dag som jag avreste med Véronique med nattbussen till Manali. De hade gjort hela Spiti, inte imponerats särskilt mycket av Tabo, tyckt bättre om Dankhar och mest av allt om Key. Sedan hade de tagit sig till Leh över Kunzun La och Keylong. Naturligtvis fick de höra om våra svåra umbäranden vid Rohtangpasset. Vi såg alla tre fram emot att mötas igen i Leh om onsdag om inte på nytt i Nubra de närmaste dagarna.

Så for vi åstad till Sumur där vi sökte efter mitt underbara ställe från för tre år sedan utan att finna det. I stället fastnade vi för ett enklare ställe med en underbar gammal värd som tog väl hand om oss och hade en fantastisk matsal och utsikt att erbjuda. Det var bara att tacka och ta emot. Det visade sig senare att han var ortens buddhistiske konstnär, som utsmyckat alla traktens kloster och tempel, och att han nu var 97 år gammal. Ändå var han alert och deltog i konversationen, om han dock mest ägnade sig åt sina böner och ceremonier vid sitt eget lilla altare. Han hade pigga och intelligenta ögon som noga följde med i allt vad som hände omkring honom

fastän han samtidigt ägnade sig åt sina böner och mantran. Alla älskade honom, och hela hans familj var i samma stil med barn och barnbarn.

Silvia den lilla tillfrisknade under dagen medan Sergio blev sjuk igen. Det var inte att undra på. Hans främsta intresse i Ladakh var mat, och närhelst han fann något gott tog han sig vatten över huvudet och föråt sig, vilket är det lättaste och farligaste man kan göra i Indien. Han tycktes aldrig heller lära sig.

Vi gjorde en utflykt till de varma källorna i Panamik, där dock det undergörande vattnet var så hett att det var omöjligt att bada i det. Det fick räcka med att vattna extremiteterna, såsom fötter och händer, armar och ben, de kroppsdelar som är mest utsatta för reumatism, som detta heta källvatten har mest god effekt med.

Vi sov gott den natten och fortsatte nästa dag till Hundar. I Diskit pågick rena karnevalfestivalen, då det var Indiens nationaldag (söndag 15 augusti, självständighetsdagen,) så där rådde en obeskrivlig trängsel. Vi fann vårt inbokade gästgiveri, där Sergio genast lade sig till sängs för resten av dagen. Även Simona var dålig, men för hennes del var det hennes första resa i Indien, så det var fullkomligt normalt. Ändå följde hon tappert med på vår dagsutflykt till festivalfestligheterna i Diskit med dess färggranna kostymspel och dansuppvisningar, som jag snart lämnade för att bege mig ensam upp till klostret. Det var mitt på dagen och så hett, att man brände fötterna på gårdsgolvet när man tog av sig sandalerna för att gå in i templet. Detta kloster förblir dock ett av Ladakhs mest fantastiska med sin upptornade arkitektur som klättrar längs med en klyfta uppför berget med sina oerhört dramatiska omgivningar, vars dramatik dock överträffas av Hundars.

När vi återkom till Hundar förekom det tre nya gäster i vårt gästgiveri, tre österrikare, som kommit cyklande från Leh och dit från Manali. De berättade att de lyckats cykla över Rohtangpasset dagen innan dess väg och broar kollapsade inför regnet, alltså den 31 juli, dagen före vårt första försök, då katastrofen redan var ett faktum. De hörde alltså till de lyckliga få som inte drabbats av regnet eller dess skador. De bjöd frikostigt på tårta från Café Pumpnickel i Leh, som de haft med sig, Indiens självständighetsdag till ära, varför det blev något av en liten festlighet även i vår lilla campingträdgård i Hundar. Det hade inte blivit någon lunch av för oss i Diskit, då maten i alla restaurangerna varit slut där när vi kommit så långt, men vad gjorde det när vi bjöds på aprikostårta från Café Pumpnickel i Leh?

Franco var helt begeistrad över Nubradalen. Han hade aldrig sett någonting liknande förut, och han yttrade: "Visserligen har Gud skapat underbara landskap och fantastiska berg över hela världen, men jag har aldrig sett något mera storartat än detta förut. Här i Himalaya har han verkligen varit generös."

Även Simona var imponerad av främst det otroliga sanddynslandskapet, men hon hade ju sitt magbesvär, som gjorde henne tvärarg på sig själv, då hon aldrig haft något liknande förut. Vi hade fullt sjå med att övertyga henne om att det inte var hennes fel utan att det tvärtom var helt normalt för en resenär i Indien för första gången.

I stort sett var dagen en underbar höjdpunkt på hela resan. Första gången jag kom till Nubra år 2000 var det snöstorm i passet, och jag fick bara en enda natt i Nubra. Andra gången följande år hade jag världens bästa sällskap genom det glada gänget från Colombia-Argentina-Moskva, men vi hade då otur med vädret, och jag låg sjuk i Sumur. Denna gång var vädret idealiskt, vi hade all tid på oss i världen, jag fick besöka det högsta klostret i Sumur, vi fick stanna överallt och fotografera, och ingenting hade kunnat vara ännu bättre. Dessutom fick vi bo i Hundar alldeles nära klostret, så att vi när som helst kunde bege oss upp dit och njuta av den oöverträffbart dramatiska omgivningen och utsikten. Silvia den lilla hade återhämtat sig, Simona höll på att återhämta sig, medan endast Sergio fortfarande led av resultaten av sin övergödning och passivitet - hans promenad från sitt rum till matsalen betecknade han som hela resans jobbigaste.

Men för övrigt var alla i bästa tänkbara form. Endast jag hade sovit dåligt, då min sängplats på golvet under natten hade förgyllts av allehanda insekter, dock till all lycka inga bitande sådana. Min sängplats på golvet hade kommit därav, att vår gode chaufför bara lyckats hyra tre dubbelrum åt oss. Det hette att de skulle installera en extra säng åt mig i ett av rummen, men det blev bara ett täcke på golvet med en filt och en kudde. Franco och Simona lät mig sova hos dem som en hund i ett hörn, och där fick jag i alla fall i stället sova gratis. Jag hade inga invändningar.

Precis när vi satte oss i bilarna på morgonen skrek Sergio till. Han hade fått en geting innanför skjortan, och när han lutade sig bakåt blev den klämd och stack till. Det blev en allmän kalabalik i den bilen innan den kom i gång, Sergio helt avklädd upptill i framsätet. Fler och värre incidenter med Sergio skulle följa.

(I nästa nummer: *Sista dagarna i Leh.*)

Göteborg 31 augusti 2006

pdf-arkiv:

www.fritenkaren.se

html-arkiv:

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

bildarkiv:

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

blogg:

<http://clanciai.webblogg.se>

